

Reactie MUITERIJ IN FRANKRIJK

Het interessante artikel van vaandrig drs. W. van den Berge in de Militaire Spectator (MS) van januari 2005 verdient een aanvulling op het gebied van de Franse tactiek.

Terecht begint hij met de slag bij Verdun, door de chef van de Duitse Generale Staf '...bedoeld om het Franse leger uit te putten...' (Van den Berge, bladzijde 6). Op 21 februari 1916 opende 1.500 Duitse kanonnen het vuur en op 15 december 1915 eindigde het laatste Franse (tegen)offensief. Beide partijen hadden ieder ruim 350.000 man verloren en waren uitgeput.¹ Tijdens het Franse (tegen)offensief van 21 oktober 1916 voerde Generaal Robert-Georges Nivelle het bevel (de commandostructuur van de Franse troepen bij Verdun is door Van den Berge beschreven, bladzijde 6). Hij volgde hierbij een heel andere tactiek dan de tot dan toe gebruikelijke massale frontale aanvallen. De toenmalige Franse opperbevelhebber, generaal Joseph-Jacques Joffre, paste, zonder succes, dit soort op-

treden sinds oktober 1914 toe. Generaal Nivelle '...liet sterke vijandelijke posities over aan de artillerie en viel de tegenstander aan op diens zwakke punten met diep gestaffelde formaties, dit met het doel de linies open te breken'². Nivelle heeft ook de vuurwals verder verbeterd³.

Bij Verdun liet Nivelle de Duitse stellingen gedurende drie dagen door artillerie bombarderen waarbij hij 650 kanonnen inzette. Op 24 oktober om 11.40 uur gaf hij bevel de infanterie voorwaarts te laten gaan. Deze had binnen enkele uren de oorspronkelijke posities van 24 februari weer in bezit⁴. Het succes van Nivelle was ook nog bevorderd door het feit dat de Duitsers slechts beschikten over goede zware mitrailleurs en niet over, uitgezonderd de buitgemaakte, lichte mitrailleurs. Het kostte enige tijd voordat de verdedigers hun zware mitrailleurs in stelling konden brengen. Dit keer waren de Franse infanteristen zo snel in de Duitse loopgraven dat zij hun zware machinegeweren niet in stelling konden brengen.

Met de trots van een uitvinder sprak generaal Nivelle over zijn 'onfeilbare' oplos-

sing om in deze loopgravenoorlog de doorbraak te kunnen forceren⁵. En ook de Franse politici geloofden in zijn systeem. Nog in december werd Nivelle tot opperbevelhebber benoemd over de hoofden heen van legergroepscommandanten als Pétain. Joffre werd maarschalk van Frankrijk, '...hetgeen neerkwam op pensionering'⁶. Reeds in december had Nivelle in grote lijnen zijn plan voor de doorbraak in 1917 gereed. Vier legergroepen die 1.200.000 man, 500.000 paarden en 5.000 kanonnen telden, werden voor deze aanval op een front van 40 km samengebracht⁷.

Nivelle gaf het bevel over de legergroep die, nadat de Duitse linies waren veroverd, moest uitbreken aan generaal Micheler⁸. Deze had vertrouwen in Nivelles plannen⁹. Maar op 9 februari, toen de Duitsers zich onverwacht terugtrokken en zo hun linies inkrompen en rechtrokken (ook vermeld door Van den Berge, bladzijde 7), kreeg Micheler bezwaren tegen de plannen van Nivelle. Deze vond het echter niet nodig die te wijzigen. Desondanks heeft Micheler zijn commando niet neergelegd¹⁰.

Generaal Nivelle
(Collectie: IMG/KI)

Daarnaast namen de Duitsers nog twee andere maatregelen ter versterking van hun verdediging. In de eerste plaats legden zij achter de twee gebruikelijke verdedigingslijnen, nog een derde en vierde linie aan. Deze laatste lag buiten het bereik van de Franse artillerie. In de tweede plaats voerden zij de zogenaamde 'Stoss aus der Tiefe' in. Een tegenaanval uit te voeren door reserve eenheden, opgesteld buiten bereik van de Franse artillerie.

De Duitsers profiteerden ook van het feit dat Nivelles zich reeds in 1916 in het openbaar had uitgelaten over het aanstaand offensief (eveneens vermeld door Van den Berge, 7). Bovendien hadden de Duitsers tijdens een lokale aanval op 16 februari 1917 een bevel van de 2^e Franse infanteriedivisie buitgemaakt waaruit de Duitse Generale Staf kon opmaken dat een grote Franse aanval bij de rivier Aisne zou losbarsten¹¹.

Wat de bewapening betreft hadden de Duitsers evenmin stil gezeten. De Duitse legerleiding had de noodzaak van een lichte mitrailleur begrepen en opdracht gegeven een dergelijk wapen te ontwerpen. Dientengevolge kon de Duitse industrie reeds op 12 december beginnen een dergelijk wapen te produceren, zodat iedere Duitse infanteriecompagnie in februari 1917 over drie lichte mitrailleurs zou beschikken¹².

Maar ook Nivelles had de nodige maatregelen getroffen. Hij had rekening gehouden met krachtig Duits mitrailleurvuur door de Franse infanterie enige duizenden 37 mm kanonnen ter beschikking te stellen. Deze hadden ieder slechts twee man bedienend personeel nodig. Voorts zou de uitwerking van vijandelijk vuur worden beperkt door een snelle vuurwals. Generaal Mangin die onder generaal Micheler het 6^e leger commandeerde vond dat de infanterie tijdens een aanval een tempo van 100 meter in drie minuten - iedere drie minuten schoof de vuurwals 100 meter op - kon bijhouden. Nivelles gebruikte dit als uitgangspunt voor het uren minutenplan van de vuurwals, met dien verstande dat hij het tempo voor de infanterie, die onderweg weerstanden moest opruimen, wat verlaagde. Een aantal officieren vonden ook dat tempo nog te hoog¹³.

Op 16 april gaf Nivelles het bevel tot de aanval. Maar dagen van tevoren had het geregend en was er natte sneeuw gevallen waardoor het terrein een modderpoel was geworden. De infanterie kon de vuurwals niet bijhouden en de 37 mm kanonnen konden de infanterie niet volgen zodat de Duitse mitrailleurs bleven vuren¹⁴. Desondanks wisten de Franse soldaten een gebied van ongeveer zes kilometer diep en circa 25 km breed te veroveren (Van den Berge, 7). De verliezen waren zwaar en de soldaten zeiden toen: '*Dit is het einde, wij zullen nooit doorbreken*' en hun generaals zeiden: '*Nivelles is een gek*'.¹⁵ Keegan, (door Van den Berge geciteerd, 7) vergist zich wanneer hij schrijft dat Nivelles het offensief na vijf dagen aflieps. Immers op 29 april moest Nivelles toen hij het massief van Brimont aanviel op last van minister van Oorlog, Painlevé, dit staken. Diezelfde dag brak voor het eerst munitie uit toen een bataljon van het 18e Regiment Infanterie weigerde naar het gevechtveld te gaan¹⁶.

Van den Berge deelt mee dat het plan van Nivelles, '*was gebaseerd op een al in 1915 mislukt plan*' (bladzijde 11). Echter Nivelles had een paar nieuwe belangrijke elementen in zijn plan opgenomen zoals de snelle vuurwals en het lichte infanteriegeschut. Natuurlijk speelde het slechte weer de aanval ook parten, maar belangrijker is het feit dat Nivelles zijn plan niet aanpaste na de vrijwillige Duitse terugtocht. De aanvallers waren deels succesvol, maar de beloofde doorbraak bleef (weer) uit.

Nivelles moest op 16 mei het opperbevel aan Pétain overdragen. Niet alleen door het mislukte offensief, maar ook door de slechte sociale voorzieningen was in een groot deel van het Franse leger onrust ontstaan. Soms kregen militairen die anderhalf jaar aan het front hadden gestaan een week verlof en moesten dan in kou en regen urenlang op een trein wachten die hen naar hun plaats van bestemming bracht. Daar werd dan hun gevechtstoelage uitgekeerd die vrijwel geheel in sterke drank werd omgezet zodat dronkenschap veelvuldig voorkwam. Pétain bezocht in korte tijd alle divisies. Officieren en soldaten stonden dan in een kring om hem heen. Hij deelde hen dan mee dat

in de toekomst tegen alles wat naar munitie rij zweemde zeer streng zou worden bestraft. En vervolgens hoorde hij hun klachten aan.

Wat de verlofregeling betrof bepaalde Pétain dat de militairen, iedere vier maanden verlof kregen. Persoonlijk zag hij er op toe dat de militairen niet lang op een trein behoeften te wachten. Voorts bepaalde hij dat de gevechtstoelage eerst bij demobilisatie mocht worden uitgekeerd. De Franse militairen apprecieerden deze maatregelen. Reeds in juli was het aantal gevallen van munitie in het Franse leger dat toen 2 miljoen man telde tot zeven gedaald¹⁷. Het zou tot de Duitse voorjaarsoffensieven van 1918 duren voordat het (herstelde) Franse leger weer grootschalig (defensief of offensief) in actie kwam.

Literatuur

- Cartier - "Pétain face a la mutinerie", in Excursie 1996. Western Front Association: Utrecht, 1996
B.I. Gudmundsson - Stormtroop tactics. Praeger: New York, 1989.
L.J. Hartog - "Jaar zonder winst", in Sedan-Verdun. OCO KMA: Breda, 1992.
M. Ziese en H. Ziese - Beringer - Generale, Handler und Soldaten. Frundsberg Verlag: Berlin, 1930.

Noten

1. Hartog, 673.
2. Hartog, 673.
3. De vuurwals bestond uit artillerievuur dat voorwaarts ging op enige afstand gevolgd door de infanterie. Het hiervoor noodzakelijke nauwkeurige uur- en minutenplan (Ziese, 1930: 156-1) werd door Nivelles verbeterd.
4. Hartog, 672-673.
5. Cartier, 1.
6. Hartog, 676.
7. Ziese, 194, 208, 213.
8. Ziese, 161-162, 171.
9. Cartier, 1.
10. Ziese, 208, 209.
11. Ziese, 185.
12. Gudmundsson, 105, noot 3.
13. Ziese, 192, 210.
14. Ziese, 230.
15. Cartier, 6.
16. Cartier, 7,9.
17. Cartier, 9-11.

dr. F. SNAPPER,
reserve-kapitein der infanterie b.d.